Důvodová zpráva k § 3, odstavec (1) d) návrhu Zákona o statusu veřejné prospěšnosti

Pracovní skupina projektu „Zavedení statusu veřejné prospěšnosti do české legislativy “ doporučila zavést povinnost výroční zprávy v rozsahu dle návrhu. Výroční zpráva obsahuje také zprávu o tzv. propojených osobách. Vzhledem k tomu, že se v preambuli uvádí: „Účelem zákona o veřejné prospěšnosti je podpořit zvýšení důvěry v právnické osoby, které vykonávají veřejně prospěšnou činnost“, navrhuje pracovní skupina připojit k obsahu Výroční zprávy také Zprávu o osobách, které se přímo či nepřímo účastní na kapitálu, kontrole a vedení právnické osoby, analogicky s § 82 a násl. zákona č.90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

Jedním z faktorů, doposud snižujících respekt státu a občanů k občanskému sektoru, je právě propojení neziskových organizací s podnikatelskými subjekty. Zákon toto propojení výslovně nezakazuje, v některých případech jde však o účelové propojení, které lze v některých případech považovat za nástroj k obcházení zákona či získávání nezákonných výhod pro podnikatele, např. možností podnikatelských subjektů skrytě a nepřímo přes neziskové organizace čerpat dotace z veřejných rozpočtů, které by jim byly jinak nedostupné, případně si formou finančních operací snižovat daňový základ či zvyšovat daňovou ztrátu.

Vztahy k osobám blízkým, propojení výkonu funkce ve vedení neziskové organizace s vlastní podnikatelskou činností a dodavatelsko-odběratelské vztahy se speciálními podmínkami jsou ve fungování zejména neziskových organizací běžné. Lze je do určité míry považovat za jev související s dobrovolnou prací bez nároku na odměny, mnohdy umožňující či ulehčující provoz organizace. Je však nutné odlišit vazby, které podporují výkon veřejné prospěšnosti, a vazby účelové, které by případně tuto činnost zneužívaly.

Právnická osoba, která nabyla status veřejné prospěšnosti, má vlastní zájem na tom, aby její propojení s dalšími osobami bylo transparentní a zcela v souladu se znaky veřejné prospěšnosti dle § 146 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Jedním ze

způsobů, jak v souladu s principy veřejné prospěšnosti umožnit veřejnou kontrolu, je i ona transparentnost konání právnické osoby a jejích vazeb s dalšími osobami.

Nadto je často nezbytná také z důvodu čerpání benefitů, které ze statusu veřejné prospěšnosti vyplývají. Nabízí-li tento zákon čerpání nepřímých výhod, musí zde být jistota, že tuto výhodu spotřebuje skutečně pouze právnická osoba, která bezezbytku splňuje podmínky k nabytí statusu veřejné prospěšnosti.

Oproti obchodnímu zákoníku, který upravuje podnikatelská seskupení a jasně popisuje způsoby a přesná pravidla ovlivnění, navrhovaný zákon o statusu veřejné prospěšnosti na něj navazuje pouze v popisu osob, jež jednají ve shodě, viz § 66b zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v platném znění.
Osoby spojené (propojené) popisuje také Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v novele č. 438/2003 Sb. Za osoby spojené (propojené) se považují:
1) osoby kapitálově spojené, a to buď přímo či nepřímo. Jestliže se jedna osoba přímo či nepřímo podílí na kapitálu nebo hlasovacích právech druhé osoby, anebo se jedna osoba přímo nebo nepřímo podílí na kapitálu nebo hlasovacích právech více osob, a přitom tento podíl představuje alespoň 25 % základního kapitálu nebo 25 % hlasovacích práv těchto osob, jsou všechny tyto osoby vzájemně osobami kapitálově spojenými
2) osoby propojené personálně, tím se rozumí vztah osob, kdy se jedna z těchto osob účastní na vedení nebo kontrole druhé osoby. Pod pojmem vedení lze chápat jednání jménem společnosti, tj. činnost statutárních orgánů nebo jejich členů, např. jednatelů či společníků, představenstva, komplementářů apod. Za osoby mající podíl na vedení však nelze považovat členy dozorčí rady, která je kontrolním orgánem provádějícím kontrolní činnost.
3) osoby jinak spojené, což jsou osoby, které vytvořily právní vztah převážně za účelem snížení základu daně nebo zvýšení daňové ztráty. Za jinak spojené osoby Zákon o daních z příjmů považuje navíc i osobu ovládající a ovládanou a vzájemně všechny osoby ovládané stejnou osobou ovládající. Ovládající osobou je podle § 66a obchodního zákoníku ta osoba, která fakticky nebo právně vykonává přímo nebo nepřímo rozhodující vliv na řízení nebo provozování podniku jiné osoby, tedy ovládaná osoba. Nepřímým vlivem se rozumí vliv vykonávaný prostřednictvím jiné

osoby či jiných osob.

Samotná Zpráva o vztazích mezi propojenými osobami, jako součást Výroční zprávy, by měla obsahovat seznam propojených osob, vztahy mezi nimi a přehled o poskytnutém plnění a protiplnění v účetním období mezi propojenými osobami. Zákon nemá v úmyslu vytvářet další administrativní zátěž veřejně prospěšným organizacím, proto neuvádí pevně danou osnovu této zprávy o vztazích mezi propojenými osobami.